

musikk

SIDEBLIKK

PETER LARSEN

Attraksjoner

TIDENS OPERAFORESTILLINGER får meg noen ganger til å tenke på film, stumfilm. Nærmere bestemt på det fenomenet som den amerikanske filmviteren Tom Gunning kaller «cinema of attraction», attraksjonsfilm.

Han bruker begrepet til å beskrive filmens aller tidligste historie, den gang da det var selve fremvisningen av de levende bildene som var hovedattraksjonen. Og den gang da de filmsnutene som ble fremvist, selv besto av attraksjoner: De første filmene var konstruert som varietéforestillinger med løse sammenføyninger av spektakulære, selvstendige «numre» og optiske triks. Dette varte ikke lenge. Allerede omkring 1910 begynte filmprodusentene å fortelle historier. Filmens enkelte deler ble kjedet sammen. Og snart var film ensbetydende med sammenheng, helhet, fortelling.

DE VISUELLE ATTRAKSJONENE ble ikke helt utryddet. Spenningen mellom fortellingen og de spektakulære, optiske effektene har ligget der hele tiden og satt sitt preg på mainstreamfilmen. Og med utviklingen av de digitale teknikkene i de siste tiårene, er attraksjonsfilmen kommet i forgrunnen igjen. Når dagens blockbuster-filmer produseres, er det avdelingen for spesialeffekter som har regien. Fortellingen spiller en mindre rolle og fungerer ofte bare som en nødtørfert ramme omkring fremvisningen av store, spektakulære stunts.

Vi finner den samme tendensen på operafeltet. I flere hundre år var opera en del av den spektakulære, visuelle kulturen. Scenerommet ble potensert med lys og røyk og fyrverkeri og magiske rekvisitter. På 1800-tallet ble operaene til optiske melodramaer der hovedvekten lå på overveldende scenebilder og visuelle sensasjoner.

OGSÅ GJENNOM 1900-TALLET har det vært en del «eye candy» i operaforestillingene. Men musikken og fortellingen har vanligvis hatt første prioritet. Det forholdet har endret seg i løpet av de siste 20–30 årene. Operaen har – parallelt med mainstreamfilmen – funnet tilbake til attraksjonskulturen.

Verdi skrev i sin tid «nummeroperaer», operaer der fortellingen ble avbrutt med jevne mellomrom for at tidens store sangstjerner kunne tre frem på scenen og briljere i virtuose «numre». I dag er nummeroperaene på forunderlig vis kommet tilbake – i ny skikkelse. Der Verdi lokket med ekvilibristiske sangnumre, lover dagens operaregissører publikum et fyrverkeri av visuelle opplevelser. Som en tysk kritiker skrev for noen år tilbake: Man skjønner aldri helt hva som foregår i disse nye oppsettingene, «aber hübsch ist es doch» – men flott er det i alle fall.

Musikalsk selvportrett

musikk klassisk/folkemusikk

Ragnhild Hemsing
«Yr»
Simax

1 2 3 4 5 6

Fra folkemusikk til modernisme

RAGNHILD HEMSING (23) er allerede etablert som klassisk fiolinist. Samtidig er hun også er fremragende utøver på hardingfele. Derfor har hun med seg hardingfelen og spiller slåtter når hun gir konserter. Særlig utenlands føre det gjerne til stor oppmerksomhet. I intervjuer har hun poengtert at de to instrumentene er temmelig ulike, det innebærer også at det er temmelig forskjellig å spille på dem. Selv mener hun at det har overføringsverdi. Det kan hennes solodebut «Yr» godt stå som et eksempel på. Den åpenbare slektskapen mellom de to instrumentene er en sak, valget av musikk viser det også. Hun har med fire tradisjonsslåtter fra hjemtraktene. De klassiske stykkene er av Edvard Grieg, Carl Gustav Sparre Olsen og Lasse Thoresen. I hvert sitt århundre har de tre brukt norsk folkemusikk som inspirasjon i sine komposisjoner.

Hemsing slår an tonen med «Den vande låtten» – en såkalt lyarslått fra Valdres, altså en slått som ikke var ment som dansemusikk. Den er suverent fremført. Folkemusikkveteran Leif Rygg siteres på at Hemsing er den beste klassisk utdannede utøveren på hardingfele siden Sigbjørn

Bernhoft Osa, ikke så rart, det. Hun går deretter over i det av den delen av det klassiske repertoaret som er tettest på folkemusikk. Sparre Olsens «Seks gamle bygdevisur frå Lom» er en utfordring i all sin enkelhet. Men hun klarer å gi farge nok til at det blir fint å lytte til. Så følger to tradisjonsslåtter, «Halling på låg bas» og «Mehanken». Begge kan tjene som eksempler på Hemsings påstand om at den klassiske utdannelsen har verdi for hennes hardingfelespill. Det høres kanskje spesielt gjennom klarheten og renheten det er i alle detaljer.

EDVARD GRIEGS «Fiolinsonate i F-dur», er av hans tidlige verk. Hemsing og pianist Tor Espen Aspaas spiller stykket uanstrengt og elegant, med en fin blanding av villskap og lyrisk varhet. Som i de andre klassiske stykkene er det en djervhet i Hemsings fremføring, en kraft over spillet som nok kan skyldes påvirkning fra folkemusikken. Denne sonaten er kanskje ikke av de Grieg-stykker som ligger tettest opp til folkemusikktradisjonen, den er nok vel så representativ for den eu-

ropeiske romantikken på 1800-tallet. Det er for øvrig en periode Hemsing sier at hun er fascinert av.

«Huldrelått frå Vang» er kanskje den fineste hardingfeleslått på platen, melodisk og mystisk, med spennende variasjoner i tempo. Den danner en flott introduksjon til det mest sentrale stykket på «Yr», komposisjonen som har gitt navn til hele platen. De 13 minuttene av Lasse Thoresen er også sentral i forestillingen som Hemsing og frikar, danser og koreograf Hallgrim Hansegård har turnert med, der de kombinerer uttrykk fra folkemusikk til samtidsmusikk, fra tradisjonell lausdans til samtidsdans.

«YR»ER SAMTIDSMUSIKK for solo fiolin, et heksebrygg av modernisme og tradisjon. Her viser Hemsing at hun ikke er redd for å gi seg i kast med utfordrende kontemporær musikk. Thoresen har selv sagt om stykket: Dels en sinnstilstand, dels en langsomt fallende masse av ørsmå lysende partikler. Han mener også at «Yr» er uvanlig tekniske krevende. Stykket smelter sammen halsbrekkende passasjer inspirert av folkemusikk med modernistiske klanger og utfordrende tonalitet. Dette gjør «Yr» til det mest oppsiktsvekkende og interessante på hele platen. Om noe sted, så kommer Hemsings folkemusikkskolering til sin rett nettopp i «Yr».

Solodebuten på plate viser en musiker som favner bredt, som besitter spisskompetanse fra folkemusikk til modernisme.

FAVNER BREDT:

Ragnhild Hemsings solodebut viser en musiker som besitter spisskompetanse fra folkemusikk til modernisme, skriver BTs anmelder.

FOTO: KNUST SNARE, AFTENPOSTEN

Poetisk jazz

musikk jazz

Sinikka Langeland
«The Land That Is Not»
ECM

1 2 3 4 5 6

Lykkes med artistisk linedans

Sinikka Langeland er en god sanger og fremragende utøver på kantele, den finske langeleiken, men beveger seg nå i et moderne nordisk jazzlandskap. På denne platen utvikler hun dette videre. «The Land That Is Not» er viet to poeter som er en stor utfordring å tonesette. Edith Södergren fra Karelen døde tidlig men markerte seg likevel som er av Nordens fremste modernister med eksistensielle tekster, delvis med mørke tema. Olav H. Hauges dikt er så fulle av musikk i seg selv at det er en artistisk linedans å lage melodier til dem. Men Sinikka Langeland gjør begge deler, og

gjør det godt. Så har hun da også med seg fantasifulle musikere som Arve Hanriksen (trompet), Trygve Seim (saksofoner) og den lyriske bassisten Anders Jormin. Langelands melodier er tiltalende og nokså mollstemte. De kler tekstene og musikerne fabulerer spenstig rundt dem. Men dette er krevende musikk. For å låne fra en av Hauges tekster: «seint gjeng sanningi upp.»

OLAV GORSETH

Verdifullt

musikk folkemusikk

Arne Anderdal
«Godsruta»
Etnisk Musikkklubb

1 2 3 4 5 6

Ubrukt musikk frem i lyset

Arne Anderdal er lærer ved Ole Bull Akademiet på Voss og har drevet musikkarkeologi i hjembygden Hemsedal og Hallingdal ellers. På platen og i bandet Godsruta har han med seg musikerne Erlend Styve, Anders Hall, Leif Ingvar Rangøien og Olav Undeland. Utvalget av slåtter er preget av musikk som først og fremst er brukt til dans. Det er en lys og munter stemning over hele albumet, og instrumentbruken varierer fra rene hardingfeleslåtter til instrumentering som ligger tett opp til et gammeldansband. Samspillet er lett og ledig. Det eneste vokalinnslaget, «Brurevise»

av Ola Fauske, er også en liten perle. Flere av melodiene er tradisjonsslåter som opprinnelig er spilt på torader eller trekkspill. Med denne utgivelsen har Anderdal sørget for å gjøre kjent musikk som ellers har vært gjemt i «skurrande arkivopptak og meir eller mindre utydelege notar» som han selv skriver. Verdifullt arbeid – og trivelig musikk.

OLAV GORSETH

Info sendes til bergenpuls@bt.no
Bergenpuls, boks 7240, 5020 Bergen
Telefon: 55 21 38 30
Informasjon må sendes inn senest tre
virkedager før trykkesdato. Listen er et
redaksjonelt utvalg, komplett oversikt
på bt.no/bergenpuls.

■ konsert

Otis Gibbs Garage kl. 21.
Kveldstoner i en åpen kirke Storetveit kirke kl. 19.
Bergen Beat Club Cavemen og Snakes O.G. Nøsteboden kl. 20.

■ scene

Gengangere Store Scene, DNS kl. 18.
Førstereis Småscenen, DNS kl. 19.30.
Ordet Lille Scene, DNS kl. 18.
Raske Menn 2 og 3 Ole Bull Scene kl. 20.
Knutsen & Ludvigsen Store Scene, DNS kl. 16.30.
Det eviga leendet Logen Teater kl. 19.
Klubbkveld Standup Bergen. Rick's kl. 21.

■ filmklubb

«The Visitor» Cinemateket USF kl. 20.15.

NY APP:

Bergenpuls har fått ny app! Her finner du fylldig informasjon om hvert enkelt arrangement, samt kartanvisninger, m.m.

HANNE FARESTVEDT

«Apropos Rays «Apu»» Cinemateket USF kl. 18.

«The Golden Fortress» Cinemateket USF kl. 18.

■ litteratur

Forfattersleppet Litterær samtale. Cecilie Løveid, 60 år og tilbake i Bergen, Bergen offentlige Bibliotek kl. 18.
Opplesning og samtale, Beate Grimsrud og Marit Eikemo, Landmark kl. 19. Debutantkveld, Norli Galleriet kl. 20. Poesi og Canada. Kurt Johannessen, Ragnar Hovland, m.fl. Landmark kl. 21.

■ barn

Space Utstilling om verdensrommet og romfart. VilVite kl. 09.
LEGO-bygging VilVite kl. 10.
KunstLab Kunstmuseum for barn. Lysverket kl. 11.
Åpen barnehage Kyrkjetoen Os kl. 09–15.
Åpen barnehage Olsvik kirke kl. 09–15.
Åpen barnehage Fyllingsdalen kirke kl. 09–14.
Ablegøyer Fanatorget kl. 10–20.
Baluba Nyborg, Åsane kl. 10–20.
Åpen barnehage Nykirken kl. 10–14

■ eldre

Lett tur Bergen Turlag Seniorgruppen. Fløyen øvre stasjon kl. 10.15.
Tung tur Bergen Turlag Seniorgruppen. Bommen v/Svartediket kl. 10.
Onsdagstreff Danckert Krohn Seniorsenter kl. 11.30.
Åsane Seniordans Åsatun kl. 16–20.
Senioruniversitetet i Fyllingsdalen Per Kragseth: «Fyllingsdalen – fra bygd til by». Sælen kirke kl. 11.15.
Sangstund Solheimslie seniorsenter kl. 11.
Bergen Senior Bowlere Sandsli Bowling kl. 11.
Senioruniversitetet i Bergen Seniorrådgiver Trygve Fett: Melkeveier, postveier og andre veier til Bergen. Konsertpaleet kl. 11.
Kjøkkelvik seniordans Kultursalen Vestkanten kl. 10.30.

■ møter og foredrag

Faglitterær salong UiB, Det psykologiske fakultet kl. 18.
Filosofisk Poliklinikk Bergen off. Bibliotek kl. 19.
Fortellerkafé Cafe Sanaa kl. 20.
Studentersamfunnet Hva var vel livet uten deg? Fem år på Facebook. Teglverket, Det akademiske kvarter kl. 19.
AA-møte Kvinnemøte. Welhavensgt. 66 kl. 18.
AA-møte Sandviksveien 41 kl. 19.
AA-møte Moen 7, Odda kl. 19.
AA-møte Øvre Tveiten, Alversund kl. 19.

■ annet

Leksehjelp Videregående skole. Røde Kors-huset kl. 16.
Sahaja Yoga Meditasjon Fana Kulturhus kl. 20.
Inside Quiz Inside Rock Café kl. 20.
Allmennquiz for allmuen Bien Bar kl. 20.30.
Pub Quiz Victoria Café og Pub kl. 20.30.
Oktoberfest Bukowskis kl. 18.
Handarbeidstreff Tema: Huldreduken. Osterøy Museum.
Akvariet Nordnesbakken 4 kl. 10–18.
Musikalsk føremiddagstreff Øystese kyrkje. Øystese kl. 11–13.
Kveldsretreat Sjøsterhjemmet, Haraldsplass kl. 18.

OLAV GORSETH

Herlighet musikk jazz

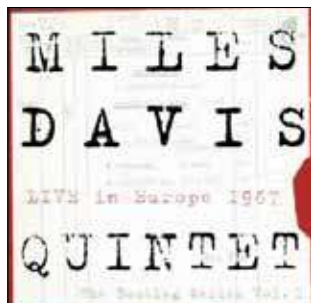
Miles Davis Quintet
«LIVE in Europe 1967»
Columbia/Legacy

1 2 3 4 5 6

Jazz blir ikke bedre enn dette.

Det virker kanskje underlig å anmelde en kvintett fra 60-tallet som allerede fikk side og opp og side ned med euforiske anmeldelser mens de holdt koken. Men la denne platen spinne et par minutter i cd-spillere og du forstår hvorfor.

Miles Davis andre store kvintett fra '64 til '68 med Wayne Shorter (saksofon), Herbie Hancock (piano), Ron Carter (bass) og Tony Williams (trommer) er intet annet enn et musikalsk mirakel. Utgivelsene deres var strålende, og live tydeligvis ennå bedre. Med opptak fra Belgia, Danmark og Frankrike får vi høre slagerne i ny innpak-

ning – med Davis og sine unge medmusikere i storform. «Round Midnight» suser av gårde i et forrykende tempo, og «Footprints» er forfriskende fri og modernistisk. Bandet drar musikken i uendelig retninger, og den eksplosive energien ligger konstant og koker under overflaten. Denne platen representerer improvisasjon på sitt sterkeste, både individuelt og kollektivt. Noen ved siden, ja, men ingen over.

STEPHAN MEIDELL

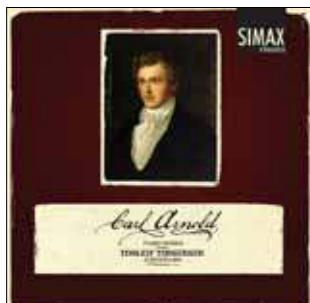
Grunnleggeren musikk klassisk

Carl Arnold
«Piano Works»
Torleif Torgersen, hammerklaver
Simax Classics

1 2 3 4 5 6

Den norske musikkens gudfar på plate

Den tyske pianisten Carl Arnold kom til Norge i 1848 for å gi konsert i Christiania. Han ble værende der resten av livet. Og fikk enorm innflytelse på utviklingen av det nasjonale musikklivet, både som institusjonsbygger og som lærer for norske musikere og komponister. Alt dette kan vi lese om i musikkhistorien. Nå kan vi også høre hva Arnold selv komponerte og fremførte på konsertene sine – takket være Torleif Torgersen som har utgitt denne fine Simax-platen med sonater og variasjonsstykker skrevet før Arnold slo seg ned i

Norge. Det er snakk om virtuos musikk i wienerklassisk stil. Torgersen spiller den elegant og briljant, med tidsriktig frihet og bevegelse i fraseringsene. At instrumentet han bruker, er et klingende hammerklaver fra 1830, gir fremføringen både letthet og flyt og skaper et lysende, glitrende klangbilde. Arnold var kanskje ikke noen «dyp» komponist, men han skrev i alle fall flott, stilig musikk, musikk til å bli i godt humør av – slik Torgersen demonstrerer det på denne platen.

PETER LARSEN